Pyrenae 36-2 001-204 14/12/05 08:47 Página 159

VIALOU Denis (dir.), *La Préhistoire. Histoire et dictionnaire*, Robert Laffont, col. Bouquins, París, 2004, 1.637 p.

Enfrontar-se a un volum de la col·lecció *Bouquins*, editada per Robert Laffont, és gairebé un sinònim de qualitat i d'un alt nivell científic. Per fer front al repte d'un volum dedicat a la Prehistòria l'editor ha triat un dels professionals francesos de més prestigi, el professor Denis Vialou, que, rodejat d'altres investigadors, ha sabut treure un producte útil i d'un abast universal.

Tot i que el gruix de l'obra se l'emporta el que entendríem com a «diccionari», més de mil dues-centes pàgines, no volem deixar de banda el que hi ha al davant i al darrere, una introducció a la Prehistòria i una completa bibliografia. És el conjunt d'aquests tres cossos el que conforma una obra remarcable en sí mateixa i en comparació amb altres que corren pel mercat.

Cal fer, però, algunes reflexions prèvies que afecten la concepció de Prehistòria que es maneja en el llibre. Quan un prehistoriador posa el rotund títol de «Prehistòria» a una obra, hauríem de concloure, des de l'òptica ibèrica, que aquesta comença amb els orígens de la Humanitat i acaba amb el pas cap a la Protohistòria. Però hi ha països en els quals aquest concepte tan ampli no se segueix, com a França; tenim massa exemples en els quals una «Préhistoire» se circumscriu al Paleolític: Leroi-Gourhan 1976 (3a ed.), *La Prehistoria*, Labor; Garanger 2002, *La Prehistoria en el mundo*, Akal, per esmentar llibres coneguts i reconeguts. Això no és més que una mostra que mai no ens hem de refiar dels títols, sinó dels continguts, dels índexs.

Una part d'aquesta reflexió també podria fer-se a l'obra que ressenyem, ja que el seu abast cronològic es redueix al Paleolític, a l'Epipaleolític i Mesolític i al Neolític; res de les edats dels Metalls no està inclòs en el diccionari ni en els altres apartats del llibre. Segurament es tracta de l'esmentada conceptuació diferent de la nostra, com també podria ser una estratègia editorial o un reduccionisme conscient; sigui como sigui, hem de fer referència a aquesta circumstància per tal que cap especialista del nostre país en Bronze argàric o en camps d'urnes vulgui trobar informació sobre els seus àmbits de recerca.

Entrant en el llibre pròpiament dit, s'obre amb 174 pàgines dedicades a un resum de la Prehistòria mundial, per força opinable per la seva brevetat. Un apartat metodològic dóna pas a unes curtes explicacions de tipus socioeconòmic i a l'enumeració de les fases culturals africanes, eurasiàtiques i americanes relacionades amb els pobles caçadors-recol·lectors; a continuació tenim el mateix per a les fases neolítiques europees, asiàtiques i africanes, amb l'oblit de les americanes, esmentades molt de passada en l'apartat anterior. Tot i la concisió del text, pensem que la utilitat d'aquestes pàgines és gran per si mateixes i, dins del llibre, per a ajudar a contextualitzar molts dels jaciments i fases que apareixen en el diccionari.

La part feixuga, llarga i exhaustiva és la del llistat de veus relacionades amb la Prehistòria; s'hi inclouen jaciments (l'abric del Filador, La Draga, L'Arbreda, l'abric Romaní, la Bora Gran d'en Carreras, el Reclau Viver, Can Tintorer o la Bauma del Serrat del Pont entre els catalans, per exemple), fases culturals dels cinc continents, espècies animals, conceptes teò-

Pyrenae 36-2 001-204 14/12/05 08:47 Página 160

rics, elements materials, estils decoratius i altres informacions rellevants dins el món de la Prehistòria. S'ha volgut defugir un dels principals problemes que acostumen a tenir aquestes obres que pretenen un abast mundial, però que acaben reflectint una incidència major en el país d'origen del llibre, França en aquest cas; la visió americanista del coordinador de l'obra i l'esforç per a incorporar-hi elements africans i asiàtics a través de diversos col·laboradors fan que el biaix francòfon sigui prou lleu com per passar quasi desapercebut.

El tractament del territori ibèric es fa amb suficiència, atès que algun dels col·laboradors treballa en aquesta zona i coneix molt bé el terreny; és obvi que tothom pot trobar a faltar alguna cosa (potser la cova del Parco, la Roca dels Bous o unes més acurades referències al descobriment montserratí del cardial o a l'art macroesquemàtic, entre d'altres), però, a grans trets, creiem que la visió ibèrica, europea i mundial és prou correcta.

Cada veu té una completa entrada explicativa, amb la localització geogràfica i una mínima referència bibliogràfica. En aquest darrer apartat sap greu que manquin cites actualitzades dels jaciments que s'esmenten, que n'hi ha abastament en quasi tots el casos; aquesta poca actualització bibliogràfica ha de ser el motiu d'oblits com els suara esmentats del Parco, de la Roca dels Bous o de l'art macroesquemàtic. Potser podria esmenar-se també, en les veus corresponents a casa nostra, que algunes entrades fan referència al terme municipal / Catalunya / Espanya, casos de L'Arbreda o La Draga, mentre d'altres esmenten el terme municipal / la província / Espanya, casos del Filador o del Romaní; són pecats mínims que en absolut desmereixen l'abast universal de l'obra i la seva qualitat.

La tercera i darrera part no és gens negligible: es tracta de 208 pàgines de bibliografia, actualitzada fins al mateix any 2004, amb prop de 5.000 entrades. La tasca monumental del llibre està completada amb aquest llistat exhaustiu en què, com és natural, cada investigador d'un tema o una zona concrets hi trobaria a faltar aquell llibre o aquell article que li semblen millors, més complets o més recents que els que s'hi esmenta; hem detectat, com hem assenyalat més amunt, que manquen referències actualitzades en bastants casos, oblits significatius que haurien pogut ajudar a situar millor l'entrada corresponent del diccionari. Tanmateix hem de considerar que, globalment, no pot demanar-se gaire més a una obra d'aquest tipus. No són nombrosos els volums existents en el mercat amb aquest caire universal; a casa nostra, a penes el *Diccionario de Arqueología* coordinat per Alcina Franch el 1998, que no té ni la part de metodologia i periodització mundial ni una bibliografia tan completa, però sí un índex analític que s'agrairia molt en l'obra francesa.

Per tot el que hem comentat fins aquí queda clar que ens trobem davant d'un llibre molt útil per a l'estudiant i per al professional de l'arqueologia prehistòrica, entesa a la francesa, evidentment. Podem entrar, gràcies a ell, en molts milers de conceptes cabdals de la nostra ciència, no tots tan coneguts per la llunyania, en el temps o en l'espai, dels nostres interessos bàsics. L'obra de Vialou no desmereix de cap manera l'alt nivell que sempre tenen les obres de la sèrie *Bouquins* i fa honor al prehistoriador francès que l'ha coordinat, i a l'equip que l'ha redactat.

Josep M. Fullola i Pericot